

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Elżbieta Karska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Demendecki

Marek Sławomir Molczyk (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości X. w W. w upadłości likwidacyjnej przeciwko J.1 W.1 następcy prawnemu J. W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 22 stycznia 2025 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego w Starachowicach z 10 września 2018 r., sygn. I C-upr. 859/18:

- I. oddala skargę nadzwyczajną;**
- II. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania przed Sądem Najwyższym wywołane wniesioną skargą nadzwyczajną.**

ł.n

)

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Starachowicach nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z 10 września 2018 r., I C-upr. 859/18 nakazał pozwanemu J. W., aby zapłacił na rzecz Syndyka masy upadłości X. w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. kwotę 30 030 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 grudnia 2016 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 2810,36 zł tytułem kosztów procesu w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wniósł w tymże terminie sprzeciw.

Sąd Rejonowy w Starachowicach ustalił, że w dniu 2 czerwca 2011 r. J. W. złożył w X. w W. deklarację członkowską, w której oświadczył, że będzie ściśle przestrzegał przepisów obowiązującego Statutu X i regulaminów, które były mu znane, uchwał Walnego Zgromadzenia oraz postanowień władz statutowych X. w W. Opłacił przewidziane w Statucie wpisowe w wysokości 39 zł oraz wniósł udział w ilości 1 i wpłacił wkład członkowski w wysokości 1 zł. Zadeklarował także miesięczną składkę członkowską w wysokości 10 zł.

9 czerwca 2011 r. J. W. złożył oświadczenie o zadeklarowaniu dodatkowych udziałów w X w W. zgodnie z § 12 Statutu X w W. deklarując wniesienie dodatkowych udziałów w liczbie 1000 sztuk, które zobowiązał się wpłacić do X w W. w terminie 30 dni od daty złożenia niniejszego oświadczenia.

Dodatkowe udziały zostały przez J. W. wpłacone.

Zgodnie z § 59 ust 5 Statutu X w W. uchwalonym w dniu 24 kwietnia 2014 r. odpowiedzialność członków za straty powstałe w X jest równa podwójnej wysokości wpłaconych udziałów. Statut w tym brzmieniu został uchwalony jednogłośnie przez Zwyczajne Zebranie Przedstawicieli Członków X w W. uchwałą nr [...] /2014 z dnia 24 kwietnia 2014 r.

Komisja Nadzoru Finansowego decyzją z dnia 10 grudnia 2014 r. – o sygnaturze [...] – zawiesiła z dniem 11 grudnia 2014 r. X w W. z siedzibą w W., a w dniu 12 grudnia skierowała do sądu wnioski o ogłoszenie upadłości Kasy.

Na dzień 31 grudnia 2014 r. X w W. z siedzibą w W. posiadała aktywa o wartości 242 157 750,31 zł.

Rachunek zysków i strat X w W. z siedzibą w W. za okres od 1 stycznia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2014 r. zamknął się stratą wartości – 2 469 289 473,26 zł.

Na dzień 31 grudnia 2014 r. środki pieniężne na rachunku X w W. z siedzibą w W. wynosiły 2 985 449,99 zł – w tym o ograniczonej możliwości dysponowania w kwocie 128 017,78 zł.

Postanowieniem z 5 lutego 2015 r. wydanym w sprawie X GU 53/15 Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy, w Wydziale X Gospodarczym, na wniosek Komisji Nadzoru Finansowego w Warszawie ogłosił upadłość dłużnika X w W. z siedzibą w W. z możliwością zawarcia układu, powierzając jednocześnie sprawowanie zarządu całym majątkiem upadłego zarządcy w osobie L. K.

Decyzją z 17 marca 2015 r., nr [...], Zarządca X w W. w upadłości układowej z siedzibą w W. podjął decyzję o zaliczeniu środków zgromadzonych w ramach funduszu zasobowego i udziałowego na pokrycie strat X, przeznaczając na pokrycie strat X za 2014 r. udziały wpłacone przez członków X stwierdzając, że wobec zaliczenia udziałów na poczet strat X członkom X nie przysługuje żądanie zwrotu kwot wpłaconych na udziały.

Postanowieniem z 19 marca 2015 r. wydanym w sprawie X GUp 87/15 Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy, w Wydziale X Gospodarczym, zmienił sposób prowadzenia postępowania upadłościowego X w W. z siedzibą w W. w ten sposób, że postępowanie upadłościowe z możliwością zawarcia układu zmienił na postępowanie obejmujące likwidację majątku upadłego. Odwołał też zarządcę masy upadłości L. K. i na syndyka masy upadłości wyznaczył L. K.

Decyzją z 28 października 2016 r., nr [...] Syndyk masy upadłości X w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. wydaną w sprawie odpowiedzialności członków X w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. za straty bilansowe X do podwójnej wysokości wpłaconych udziałów, stwierdził, że członkowie X w W. ponoszą odpowiedzialność za stratę bilansową X za rok 2014 w podwójnej wysokości wpłaconych udziałów, tj. w ten sposób, że każdy członek kasy zobowiązany jest do dopłaty 100 wartości posiadanych i wpłaconych udziałów.

Pismem z 21 listopada 2016 r. J. W. został wezwany przez syndyka masy upadłości X w W. do pokrycia strat X w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. do wysokości dwukrotności posiadanych udziałów. Pismo to J. W. odebrał osobiście 6 grudnia 2016 r.

Przechodząc do oceny zasadności powództwa Sąd Rejonowy w Starachowicach wskazał, że okoliczności wskazane w pozwie w ocenie Sądu nie budziły wątpliwości. X w W. działała na podstawie ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze, ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo kredytowych oraz min. postanowień Jednolitego tekstu Statutu X w W. z dnia 24 kwietnia 2014 r. Ustalone okoliczności nie pozostawiały – zdaniem Sądu Rejonowego – wątpliwości co do tego, że roszczenie powoda nie było bezzasadne, a tym samym przytoczone przez niego w pozwie okoliczności nie budziły wątpliwości Sądu. Zaspokojenie roszczenia powoda nie zależało od spełnienia świadczenia wzajemnego, a miejsce pobytu pozwanego było od początku znane, jak też doręczenie mu nakazu miało nastąpić w kraju. Z tych też powodów Sąd Rejonowy nie znalazł podstaw do stwierdzenia niemożliwości wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym.

[...] 2021 r. J. W. zmarł. Postanowieniem z 16 czerwca 2023 r., I NS .../22 Sąd Rejonowy w S. stwierdził, że spadek po zmarłym w całości nabył z dobrodziejstwem inwentarza jego syn J.1 W.1

Prokurator Generalny złożył skargę nadzwyczajną od ww. prawomocnego nakazu zapłaty zaskarżając go w całości na podstawie art. 89 § 1 w zw. z art. 115 § 1 i § 1a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2024, poz. 622, dalej: „u.SN”) z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Na zasadzie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN, Prokurator Generalny zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

I. naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela określonych w art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 76 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78, poz. 486 ze zm.), zasady demokratycznego państwa prawa, zasady zaufania obywateli do prawa, zasady równości wobec prawa oraz zasady ochrony konsumentów, polegające na niewłaściwym i sprzecznym z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej zastosowaniu w norm prawa materialnego art. 38 § 3 pkt 4 ustawy z dnia 16 września 1982 r., Prawo spółdzielcze (tekst jedn. Dz.U. 2018, poz. 1285) w zw. z art. 2 ustawy o spółdzielczych kasach

oszczędnościowo-kredytowych oraz przyjęciem niedopuszczalnej rozszerzającej wykładni przepisu art. 26 ust. 3 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (tekst jedn. Dz.U. 2019, poz. 2412), co doprowadziło do różnicowania sytuacji prawnej członków spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, pozbawienia pozwanego jego ochrony jako konsumenta i uwzględnienia nieprzewidzianego w ustawie żądania powoda,

II. naruszenie w sposób rażący prawa, tj.:

1) prawa procesowego – art. 499 § 1 pkt, 1 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i wydanie nakazu zapłaty w sytuacji, gdy twierdzenia faktyczne zawarte w pozwie w świetle przepisów prawa materialnego oraz postanowień Statutu X w W. w upadłości likwidacyjnej nie uzasadniały dochodzonego roszczenia, które było oczywiście bezzasadne, co winno skutkować oddaleniem powództwa,

2) prawa materialnego – art. 38 § 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (tekst jedn. Dz.U. 2024, poz. 593, dalej: „u.p.s.”) w zw. z art. 2 oraz art. 26 ust. 3 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (tekst jedn. Dz.U. 2024, poz. 512, dalej: „u.s.k.o.k.”) w zw. z § 59 ust. 5 Statutu X w W. poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie skutkujące uwzględnieniem dochodzonego przez powoda roszczenia i wydaniem nakazu zapłaty, w sytuacji gdy prawidłowa interpretacja powołanych przepisów i ich poprawne zastosowanie prowadzi do wniosku, iż po ogłoszeniu upadłości syndykowi masy upadłości X w W. w upadłości likwidacyjnej nie przysługiwało roszczenie wobec jego członków o pokrycie straty bilansowej X w podwójnej wysokości wpłaconych wkładów wyłącznie w oparciu o § 59 ust. 5 Statutu X w W. i wydaną na jego podstawie w zw. z art. 26 ust. 3 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych decyzją z 28 października 2016 r., Nr [...] bez uprzedniego podjęcia (przed ogłoszeniem upadłości) w terminie określonym w art. 39 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze, zastrzeżonej do wyłącznej kompetencji Walnego Zebrania Przedstawicieli, uchwały w przedmiocie sposobu pokrycia w ten sposób straty bilansowej, której nie może zastąpić decyzja syndyka wydana w oparciu o stosowne postanowienie statutu i art. 26 ust. 3 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych regulującego zasady pokrycia strat X wynikające z prowadzenia jej normalnej działalności i w celu zapewnienia jej stabilności finansowej,

a nie znajdującego zastosowania do pokrywania strat po ogłoszeniu upadłości kasy w celu zaspokojenia wierzycieli upadłego w postępowaniu upadłościowym.

Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Starachowicach z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, w tym postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna nie zasługuje na uwzględnienie.

Badając ustawowe przesłanki zasadności i dopuszczalności wniesionej przez Prokuratora Generalnego skargi nadzwyczajnej od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym wydanego przez Sąd Rejonowy w Starachowicach z 10 września 2018 r., I C-upr. 859/18, w pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę, iż w sposób nie budzący wątpliwości orzeczenie wydane zostało przez sąd powszechny.

Zaskarżony nakaz zapłaty jest również prawomocny, bowiem zgodnie z art. 363 § 1 k.p.c. orzeczenie sądu staje się prawomocne, jeżeli nie przysługuje co do niego środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia. W przedmiotowej sprawie nie wniesiono skutecznie środka zaskarżenia, w konsekwencji nakaz uprawomocnił się.

Sąd Najwyższy podziela też pogląd skarżącego, że zaskarżony nakaz nie może zostać wzruszony w żadnym innym trybie. Z akt sprawy nie wynika również, by od zaskarżonego orzeczenia wniesiono wcześniej skargę nadzwyczajną (art. 90 § 1 u.SN).

W świetle art. 89 § 3 u.SN biorąc pod uwagę datę wydania i uprawomocnienia zaskarżonego w przedmiotowej sprawie orzeczenia nie budzi wątpliwości legitymacja Prokuratora Generalnego do wniesienia skargi nadzwyczajnej, podobnie jak dochowanie terminu na jej wniesienie. Skarga została złożona przed upływem pięcioletniego terminu, o którym mowa w art. 89 § 3 u.SN.

Skarżący formułując zarzuty wyjaśnił na czym w jego ocenie polegało w przedmiotowej sprawie rażące naruszenie zasad oraz praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji, a także rażące naruszenia prawa materialnego oraz prawa procesowego. Odniósł się także do przesłanki funkcjonalnej, wskazując na

konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Pozwala to uznać, iż skarga spełnia wymogi formalne pozwalające na jej rozpoznanie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się już pogląd, że konstrukcja skargi nadzwyczajnej wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny podstaw szczegółowych, a następnie dopiero przeprowadzić ocenę tego, czy w przypadku uznania jednej z przesłanek szczególnych skargi za uzasadnioną, wystąpiła również przesłanka ogólna (funkcjonalna) (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20).

Zdaniem Sądu Najwyższego, w przedmiotowej sprawie wnoszący skargę nadzwyczajną nie wykazał w sposób należyty powyższych przesłanek, wymaganych dla uznania zasadności tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia.

W pierwszej kolejności rozważania wymagają zarzuty rażącego naruszenia norm prawa materialnego, tj. odpowiednio: art. 38 § 1 pkt 4 u.p.s. (przewidującego w powiązaniu z art. 2 u.s.k.o.k. wyłączną właściwość walnego zgromadzenia do podejmowania uchwał w sprawie podziału nadwyżki bilansowej spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej lub sposobu pokrycia strat tej kasy); art. 26 ust. 3 u.s.k.o.k. i § 59 ust. 5 Statutu X (regulujących podwyższoną odpowiedzialność członków X za straty u niej powstałe) – które sprowadzają się do pytania, czy syndyk masy upadłości spółdzielczej kasy oszczędnościowo kredytowej może kierować wobec członków kasy żądanie pokrycia straty bilansowej kasy na podstawie postanowień statutu, uchwalonego w trybie art. 26 ust. 3 u.s.k.o.k., przewidującego podwyższoną odpowiedzialność członków za straty powstałe w kasie do podwójnej wysokości wpłaconych udziałów, bez podjęcia, przed ogłoszeniem upadłości kasy, przez walne zgromadzenie uchwały w sprawie sposobu pokrycia straty, zgodnie z art. 38 § 1 pkt 4 u.p.s., oraz ściśle z nimi powiązany zarzut rażącego naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. art. 499 § 1 pkt 1 k.p.c.

Na wstępie zauważyć należy, że analogiczne zarzuty były już formułowane w ramach podstaw skargi nadzwyczajnej i zostały szeroko omówione przez Sąd Najwyższy m. in. w uzasadnieniach wyroków: z 20 stycznia 2021 r., I NSNc 117/20, z 23 czerwca 2022 r., I NSNc 567/21 oraz z 15 lutego 2023 r., II NSNc 163/23. W tym miejscu przypomnieć zatem należy, że w judykaturze na tle granic

odpowiedzialności członków spółdzielczej kasy oszczędnościowo kredytowej za jej straty, które dotyczą okresu przed ogłoszeniem jej upadłości, dostrzec można dwa odmienne kierunki interpretacyjne, przy czym rozbieżność ta ujawniła się m.in. w sprawach związanych z ogłoszeniem upadłości X.

W orzecznictwie sądów powszechnych można było spotkać się z poglądem, że powstanie roszczenia z tytułu podwyższonej odpowiedzialności członków za straty Kasy nie wymaga uprzedniego (przed ogłoszeniem upadłości kasy) podjęcia dodatkowej uchwały walnego zgromadzenia o sposobie pokrycia tej straty (tak np. wyrok Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim z 12 października 2018 r., I C 1227/18; wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w Węgrowie z 30 października 2018 r., I C 644/18).

Przedstawiony pogląd został jednak poddany w nowszej judykaturze krytyce, co skutkowało korektą orzecznictwa w tym zakresie i przyjęciem, że syndykowi masy upadłości spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej nie przysługuje roszczenie wobec członków kasy o pokrycie straty bilansowej kasy w oparciu o postanowienia statutu przyjęte na podstawie art. 26 ust. 3 u.s.k.o.k., wprowadzające podwyższoną odpowiedzialność członków za straty powstałe w kasie do podwójnej wysokości wpłaconych udziałów, jeżeli przed ogłoszeniem upadłości kasy walne zgromadzenie (zebranie przedstawicieli) nie podjęło uchwały o pokryciu w ten sposób straty (art. 38 § 1 pkt 4 u.p.s.). Innymi słowy, syndyk pozbawiony jest uprawnienia do domagania się od członka kasy dwukrotności wartości udziału na pokrycie strat kasy, jeżeli przed ogłoszeniem upadłości kasy walne zgromadzenie nie podjęło uchwały o pokryciu w ten sposób straty kasy. Taki kierunek wykładni został w zaprezentowany m.in. w uchwale Sądu Najwyższego z 12 grudnia 2019 r., III CZP 42/19.

W powołanej uchwale III CZP 42/19, odnosząc się do powyższego zagadnienia, Sąd Najwyższy wyszedł od stwierdzenia, że art. 26 ust. 3 u.s.k.o.k., pozwalający na wprowadzenie do statutu spółdzielczej kasy oszczędnościowo kredytowej podwyższonej odpowiedzialności członków za straty powstałe w kasie do podwójnej wysokości wpłaconych udziałów, ma charakter wyjątkowy, zwiększając potencjalną odpowiedzialność członków kas za pokrywanie jej strat w stosunku do art. 19 ust. 2 u.p.s. Powyższe stoi tym samym na przeszkodzie stosowaniu wykładni rozszerzającej art. 26 ust. 3 u.s.k.o.k. Przy okazji Sąd Najwyższy zwrócił również

uwagę na lakoniczność treści art. 26 ust. 3 u.s.k.o.k., wskazując, że powołany przepis nie określa precyzyjnie mechanizmu uruchomienia dodatkowej odpowiedzialności członka kasy. Według Sądu Najwyższego, wprowadzenie zapisu w statucie, który nie dookreśla trybu, warunków oraz terminu uruchomienia rozszerzonej odpowiedzialności członków kasy za jej straty, nie może zaś być samodzielną podstawą roszczenia syndyka, ponieważ pozwala jedynie na potencjalne (*in abstracto*) obciążenie członków kasy stratami powstałymi w kasie do podwójnej wysokości wpłaconych udziałów w przypadku strat bilansowych, chyba że walne zgromadzenie (zebranie przedstawicieli) przed ogłoszeniem upadłości podjęło uchwałę o pokryciu w ten sposób straty za dany rok bilansowy, konkretyzując w ten sposób odpowiedzialność członka kasy.

W uzasadnieniu uchwały zwrócono również uwagę na *ratio legis* art. 26 ust. 3 u.s.k.o.k., wskazując, że z założenia regulacja ta ma służyć wzmocnieniu stabilności finansowej kasy przez zwiększenie zaangażowania środków jej członków i zapewnienie jej dalszego kontynuowania działalności nakierowanej na gromadzenie środków pieniężnych wyłącznie swoich członków, udzielanie im pożyczek i kredytów, przeprowadzanie na ich zlecenie rozliczeń finansowych i pośredniczenie przy zawieraniu umów ubezpieczenia (art. 3 u.s.k.o.k.). Tymczasem w trakcie upadłości likwidacyjnej skuteczna stabilizacja finansowa nie jest już możliwa, skoro tego rodzaju upadłość prowadzi do optymalnego zaspokojenia wierzycieli poprzez likwidację majątku upadłego (art. 2 ust. 1 u.p.u.). W takich warunkach podejmowanie decyzji o sposobie pokrycia straty jest bezcelowe, a wykorzystanie tego instrumentu przez syndyka sprzeczne z celem tej regulacji.

Uzasadniając przyjęte w uchwale stanowisko, Sąd Najwyższy odniósł się również do wykładni systemowej art. 26 ust. 3 u.s.k.o.k. Po pierwsze wskazał, że przepis ten został umieszczony w rozdziale 4. u.s.k.o.k., poświęconym gospodarce finansowej kas, nie zaś w rozdziale 6b., dotyczącym połączenia, przejęcia, likwidacji i upadłości kas. Niewątpliwie przemawia to za uznaniem, że przepis ten odnosi się tylko do okresu, w którym kasa prowadzi normalną działalność z dodatnim lub ujemnym efektem, kiedy zapewniona jest możliwość niezakłóconego działania walnego zgromadzenia, a nie z upadłością i związanym z nią stanem niewypłacalności. Po drugie stwierdził, że za brakiem podstaw do automatycznego

uruchamiania zwiększonej odpowiedzialności członków kasy na podstawie art. 26 ust. 3 u.s.k.o.k. przemawia również regulacja z art. 26 ust. 4 u.s.k.o.k., dotycząca sposobu pokrywania straty bilansowej w okresie postępowania naprawczego, kiedy kasa prowadzi działalność. Sąd Najwyższy stwierdził, że skoro ustawodawca odrębnie uregulował przesłanki pokrywania straty bilansowej w okresie postępowania naprawczego, to tym bardziej uczyniłby to na wypadek ogłoszenia upadłości.

Dodatkowo Sąd Najwyższy w powołanej uchwale, kwestionując możliwość odpowiedniego stosowania art. 26 ust. 3 u.s.k.o.k. w postępowaniu upadłościowym, wskazał na rozbieżne cele przepisów ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo kredytowych i ustawy Prawo upadłościowe. W tym aspekcie Sąd Najwyższy stwierdził wyraźnie, że przepisy art. 173, art. 61 62 oraz art. 331 ust. 1 u.p.u. nie przewidują uprawnienia syndyka zastąpienia uchwały walnego zgromadzenia swoją decyzją i wykreowania roszczenia o wypłatę należności w wymiarze podwójnej wartości udziałów; czynność ta nie mieści się bowiem w sferze zarządu majątkiem upadłego. Podstaw do takich działań nie daje też art. 135 u.p.s. w zw. z art. 2 u.s.k.o.k., który wyraźnie przyznaje syndykowi jedynie uprawnienie domagania się od członków wpłaty nieuiszczonej części udziału skonkretyzowanego przed ogłoszeniem upadłości, a nie należności odniesionej do wysokości udziału, tym bardziej w podwójnej wysokości.

Co więcej, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że zgodnie z art. 19 § 3 u.p.s. członkowie spółdzielni, a zatem również i członkowie spółdzielczej kasy oszczędnościowo kredytowej, nie odpowiadają wobec wierzycieli spółdzielni za jej zobowiązania. Możliwość obciążenia członków zwiększoną odpowiedzialnością za straty powstałe w kasie nie miało zatem służyć interesom wierzycieli, umożliwiając im wyższe zaspokojenie na wypadek ogłoszenia upadłości, lecz miało zapewniać ciągłość działania kasy. Również z tych względów nie przekonuje argumentacja, że art. 26 ust. 3 u.s.k.o.k. powinien być wykładany z uwzględnieniem celów postępowania upadłościowego. Na tym etapie wpłaty członków nie zmierzają już bowiem do zapewnienia stabilności finansowej kasy przez pokrycie strat. Wręcz przeciwnie, służyłyby one wyłącznie zaspokojeniu wierzycieli i pokryciu kosztów postępowania upadłościowego. W konsekwencji, według Sądu Najwyższego, w sprzeczności z art.

19 § 3 u.p.s. stałoby zastosowanie pośredniej odpowiedzialności członków kasy wobec wierzycieli za jej zobowiązania w oparciu o rozszerzającą interpretację art. 26 ust. 3 u.s.k.o.k., mimo zakazu bezpośredniego zastosowania takiej odpowiedzialności. Instytucja prawna przeznaczona do innych celów zostałaby bowiem w ten sposób wykorzystana do przerzucenia na członków kas odpowiedzialności wobec wierzycieli, wbrew treści art. 19 § 3 u.p.s., przez zwiększenie aktywów kasy przeznaczonych na ich zaspokojenie.

Sąd Najwyższy zaznaczył, że przyjętą w uchwale koncepcję wspiera także treść art. 38 § 1 pkt 4 u.p.s. w zw. z art. 2 u.s.k.o.k., który to przepis przewiduje, że podejmowanie uchwał w sprawie sposobu pokrywania strat należy do wyłącznej właściwości walnego zgromadzenia (zebrania przedstawicieli). Sąd Najwyższy wyjaśnił, że odpowiedzialność z tego tytułu nie powstaje *ipso iure* z chwilą powstania straty finansowej. Jej zakres będzie każdorazowo uzależniony od treści uchwały, o ile nie zostanie ona wzruszona w postępowaniu sądowym. Uchwała powinna przy tym określać sposób pokrycia straty, wysokość odpowiedzialności i terminy wnoszenia dopłat. W tym stanie rzeczy nie można zatem identyfikować zmiany statutu kasy dokonanej przez walne zgromadzenie (zebranie przedstawicieli) wprowadzającej maksymalne granice odpowiedzialności członków kasy z uchwałą walnego zgromadzenia o pokryciu strat. Członek obciążony stratami w kasie na podstawie uchwały znajdującej podstawę w regulacji statutowej, wprowadzonej na podstawie art. 26 ust. 3 u.s.k.o.k., musi mieć bowiem zapewnione minimum gwarancji korporacyjnych z zachowaniem prawa do sądu. Przyjęcie, że ogłoszenie upadłości uchyla te gwarancje z uwagi na cele postępowania upadłościowego jest bezpodstawne. Pokrycie straty finansowej kasy przez jej członka nie zostało bowiem pomyślane jako instrument zaspokajania wierzycieli. W konsekwencji oznacza to, że dodatkowa odpowiedzialność członkowska może stać się źródłem pokrycia straty jedynie w razie podjęcia uchwały, która ma charakter konstytutywny, zaś członkowie kasy bez tego rodzaju uchwały nie mogą być przymuszani do ponoszenia na rzecz kasy dodatkowych, nieobligatoryjnych świadczeń.

Wreszcie Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że członkami kas w zdecydowanej większości są jednocześnie konsumenci jej usług (art. 22¹ k.c.), którzy podlegają wzmożonej ochronie prawnej z punktu widzenia systemu prawa, co przemawia za

zwiększeniem, a nie osłabieniem ich ochrony (por. m.in. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 9 maja 2017 r., III CZP 69/16).

Do podobnych wniosków doszedł Sąd Najwyższy również m.in. w wyroku Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2022 r., I NSNc 567/21, zajmując stanowisko, że syndykowi masy upadłości spółdzielczej kasy oszczędnościowo kredytowej nie przysługuje legitymacja materialnoprawna do wystąpienia z roszczeniem wobec członków kasy o pokrycie straty bilansowej kasy w oparciu o postanowienia statutu, przyjęte na podstawie art. 26 ust. 3 u.s.k.o.k., wprowadzające podwyższoną odpowiedzialność członków za straty powstałe w kasie do podwójnej wysokości wpłaconych udziałów, jeżeli przed ogłoszeniem upadłości kasy walne zgromadzenie (zebranie przedstawicieli) nie podjęło uchwały o pokryciu w ten sposób straty (art. 38 § 1 pkt 4 u.p.s.).

Mając na uwadze, że w zaskarżonym skargą nadzwyczajną nakazie zapłaty przyjęto odmienną interpretację analizowanych przepisów od zaprezentowanej przez Sąd Najwyższy przede wszystkim w uchwale z 12 grudnia 2019 r., III CZP 42/19, należy przyznać rację Skarżącemu, że w sprawie doszło do naruszenia objętych skargą nadzwyczajną ww. przepisów ustawy Prawo upadłościowe, ustawy Prawo spółdzielcze oraz ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych. Wymaga jednak podkreślenia, że naruszeniu temu niewątpliwie nie można przypisać charakteru rażącego (tak np. wyrok Sądu Najwyższego z 15 lutego 2023 r., II NSNc 163/23).

Aby zaś naruszenie prawa materialnego mogło stanowić skuteczną podstawę skargi nadzwyczajnej, musi mieć ono charakter „rażący”. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podziela wyrażone w orzecznictwie stanowisko, w myśl którego przyjęcie przez sąd *meriti* jednego z kilku możliwych rezultatów ustalenia treści określonej normy, nie stanowi rażącego naruszenia prawa. Skoro bowiem dany przepis może być interpretowany w różny sposób, a każda z dopuszczalnych (lecz odmiennych) koncepcji znajduje uzasadnienie w poprawnej metodologicznie argumentacji prawniczej i wynika ze stosowanych metod wykładni, to obranie przez sąd, przy wydawaniu rozstrzygnięcia, jednej z tych konkurujących linii interpretacyjnych nie może być uznane za rażące uchybienie (podobnie Sąd

Najwyższy w postanowieniu z 27 maja 2021 r., I NSNc 109/20 oraz w wyroku z 23 czerwca 2022 r., I NSNc 567/21; z 15 lutego 2023 r., II NSNc 163/23).

Tym samym działanie Sądu Rejonowego w Starachowicach, polegające na przyjęciu w zaskarżonym nakazie zapłaty odmiennej wykładni właściwych przepisów prawa materialnego od przedstawionej w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z 12 grudnia 2019 r., III CZP 42/19, nie może być kwalifikowane jako działanie mające charakter rażącego naruszenia prawa. Tym bardziej, że jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniach orzeczeń: z 20 stycznia 2021 r., I NSNc 117/20, z 23 czerwca 2022 r., I NSNc 567/21 oraz z 15 lutego 2023 r., II NSNc 163/23, wydanych w podobnych pod względem prawnym sprawach do niniejszej, ta odmienna wykładnia znajdowała oparcie nie tylko w wypowiedziach doktryny, ale również w orzecznictwie sądów powszechnych. W żadnym razie nie można więc jej uznać za odosobnioną. Wręcz przeciwnie, w kontekście powyższego można nawet stwierdzić, że skoro dla rozstrzygnięcia wątpliwości co do prawidłowej wykładni przepisów regulujących podwyższoną odpowiedzialność członków spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych za pokrycie straty bilansowej kasy po ogłoszeniu jej upadłości konieczne okazało się podjęcie uchwały przez Sąd Najwyższy, to znaczy, że przyjmowane wcześniej w orzecznictwie sądów powszechnych odmienne zapatrywania co do prawidłowej wykładni tych przepisów nie mogą być oceniane jako stanowiące wyraz kwalifikowanego naruszenia prawa. Wspomniana uchwała Sądu Najwyższego wydana w sprawie III CZP 42/19 zapadła na skutek przedstawienia zagadnienia prawnego w trybie art. 390 § 1 k.p.c., który to przepis ogranicza możliwość skorzystania z tej instytucji procesowej przez sąd rozpoznający apelację jedynie do zagadnień prawnych budzących „poważne wątpliwości”. O poważnych wątpliwościach w rozumieniu art. 390 § 1 k.p.c. można mówić wówczas, gdy możliwa jest różna wykładnia budzących wątpliwości interpretacyjne przepisów, przy czym za każdą z możliwych interpretacji przemawiają doniosłe, w ocenie sądu odwoławczego, argumenty prawne, gdy ponadto brak jest wypowiedzi Sądu Najwyższego, odnoszących się do dostrzeżonego zagadnienia prawnego, albo w tym zakresie orzecznictwo tego Sądu jest sprzeczne, czy też brak jest jednolitego i przekonującego sąd odwoławczy stanowiska doktryny dotyczącego przedstawionego zagadnienia prawnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego

z 12 maja 2011 r., III CZP 9/11; wyrok Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2022 r., I NSNc 567/21). Jeżeli więc Sąd Najwyższy w sprawie III CZP 42/19 podjął uchwałę rozstrzygającą przedstawione mu zagadnienie prawne, to tym samym potwierdził, że zagadnienie to rzeczywiście budziło poważne wątpliwości w przedstawionym wyżej rozumieniu (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 23 czerwca 2022 r., I NSNc 567/21).

W konsekwencji, skoro przesłanką skargi nadzwyczajnej może być wyłącznie rażące naruszenie przepisów prawa (zarówno materialnego jak i procesowego), przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, omawiane zarzuty skargi sformułowane w ramach podstawy szczególnej z art. 89 § 1 pkt 2 u.SN, nie mogą zostać uznane za zasadne w ramach kontroli nadzwyczajnej.

Z tych samych w istocie przyczyn nie może również odnieść skutku, oparty na podstawie szczególnej z art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, zarzut naruszenia wartości i zasad konstytucyjnych, określonych w art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 76 Konstytucji RP, poprzez dokonanie przez Sąd Rejonowy w Starachowicach rozszerzającej wykładni art. 26 ust. 3 u.s.k.o.k. Niewątpliwie taka konstrukcja omawianego zarzutu wskazuje, że w istocie w jego ramach Skarżący po raz kolejny zmierzał do zakwestionowania dokonanej przez Sąd Rejonowy wykładni przepisów prawa materialnego, jako odmiennej od przyjętej w uchwale Sądu Najwyższego z 12 grudnia 2019 r., III CZP 42/19. Tymczasem możliwość powstania sytuacji, polegających na tym, że w porównywalnych sprawach sądy dokonują odmiennej wykładni tych samych przepisów prawa i w konsekwencji wydają odmienne rozstrzygnięcia, stanowi wprost konsekwencję zasady niezawisłości sędziowskiej, która jest jedną z podstawowych zasad regulujących ustrój władzy sądowniczej w Polsce (art. 179 ust. 1 Konstytucji RP). Z zasady tej wynika m.in. koncepcja samodzielności jurysdykcyjnej sądu, która oznacza, że poza przypadkami wskazanymi w ustawie, sąd rozpoznając daną sprawę, nie jest związany rozstrzygnięciami i zapatrywaniami prawnymi, w szczególności dotyczącymi wykładni prawa, wyrażonymi przez inne sądy i organy. Można więc stwierdzić, że z samej istoty zasady niezawisłości sędziowskiej wynika możliwość powstania sytuacji polegających na tym, że w porównywalnych sprawach sądy dokonują odmiennej wykładni tych samych przepisów prawa i w konsekwencji wydają odmienne rozstrzygnięcia. Jest to sytuacja, która sama w sobie nie pozwala na stwierdzenie, że którekolwiek z tych orzeczeń jest rażąco wadliwe

(w tym zwłaszcza, że zapadło z rażącym naruszeniem prawa). Nie ma więc podstaw, by twierdzić, że którekolwiek z tych orzeczeń, z samej tej przyczyny, że jest odmienne w treści od innego orzeczenia zapadłego w podobnej sprawie, narusza zasadę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej i wywodzone z niej zasady pochodne albo rodzi problem na tle zasady równości wobec prawa (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 23 czerwca 2022 r., I NSNc 567/21; z 15 lutego 2023 r., II NSNc 163/23).

Niezależnie od powyższego podkreślenia wymaga, że w odniesieniu do przesłanki skargi nadzwyczajnej, określonej w art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, chodzi wyłącznie o zasady, które są „określone” (wskazane) w przepisach Konstytucji RP. Oznacza to, że w ramach tej przesłanki szczególnej skargi nie można formułować zarzutów naruszenia norm konstytucyjnych, których obowiązywanie jest efektem wykładni z art. 2 Konstytucji RP. Zasada demokratycznego państwa prawnego, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej i wywiedzione z niej zasady pochodne, zawierają się bowiem w podstawie ogólnej skargi nadzwyczajnej (art. 89 § 1 *in principio* u.SN) i tylko w ramach tej podstawy mogą być one skutecznie podnoszone.

Reasumując powyższe rozważania należy stwierdzić, że w niniejszej sprawie Prokurator Generalny nie zdołał wykazać żadnego z podniesionych w skardze nadzwyczajnej zarzutów sformułowanych wobec zaskarżonego nią nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Starachowicach, odwołujących się do przesłanek szczegółowych wskazanych w art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN.

Stwierdzenie, że żadna z podstaw szczególnych rozpoznawanej skargi nadzwyczajnej nie okazała się zasadna, zwalnia Sąd Najwyższy od obowiązku badania zaistnienia w niniejszej sprawie przesłanki ogólnej, o której mowa w art. 89 § 1 *in principio* u.SN. Aby przesłanka ta uzasadniała uwzględnienie skargi nadzwyczajnej i w konsekwencji uchylenie zaskarżonego orzeczenia, musi bowiem wystąpić łącznie z jedną z określonych w powołanym przepisie przesłanek szczególnych.

Zdanie odrębne od wyroku złożył ławnik SN Sławomir Molczyk.

[JW]